

Jättiputken torjunta Hämeen ELY-keskuksen alueella

Vieraslajilla tarkoitetaan lajia, joka on levinnyt luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksella.

Jättiputki (kaukasian-, persian- ja armenianjättiputket) on yksi haitallisimmista vieraslajeista. Se on uhka sekä ihmisille että luonnon monimuotoisuudelle. Kasvi on tehokas leviämään ja voimakas kilpailija, joka syrjäyttää luonnonvaraisia kasvilajeja. Jättiputki kukkii yleensä vasta kolmantena vuonna. Se tuottaa runsaasti siemeniä, jotka säilyttävät itävyytensä maaperässä 8-10 vuotta. Torjuttava kohde on puhdas vasta kun maaperän siemenpankki on ehtynyt.

Ihmiselle jättiputken kasvineste voi aiheuttaa hengitystieoireita ja auringonvalon vaikutuksesta iholle voi syntyä kemiallisia palovammoja. Jättiputki vähentää myös kiinteistön taloudellista ja virkistyskäyttöarvoa sekä haittaa maa- ja metsätalouden harjoittamista.

Jättiputket on luokiteltu merkityksellisen haitallisiksi niin Suomen kansallisella tasolla kuin EU:n tasollakin. Niissä ilmenee kaikki haitallisten vieraslajien aiheuttamat ongelmat – taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset sekä vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Siksi niiden torjunnan painottaminen on perusteltua ja niiden leviämisen estämiseksi ja haittojen torjumiseksi tarvitaan nopeasti tehokkaita toimenpiteitä.

Suomen vieraslajilaki eli Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (1709/2015) tuli voimaan 1.1.2016 (4 § ja 5 § osalta 1.1.2017). Vieraslajilain 3 §:n nojalla vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Lain 4 §:n huolehtimisvelvollisuuden nojalla kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi. Lain 7 §:n nojalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvoo vieraslajiasetuksen ja tämän vieraslajilain noudattamista.

Torjuntakeinot

Jättiputken uusien siementen syntymisen estäminen on kaiken perusta, jotta siemenpankkia ei pääse muodostumaan. Torjuntamenetelmästä riippumatta jättiputken hävittäminen edellyttää riittävän pitkää seurantaa ja tarvittaessa uusintakäsittelyjä. Uusia taimia itää koko kasvukauden ajan. Tilanteen tarkkailua ei tule unohtaa myöhemminkään, vaikka jättiputki näyttäisi hävinneen.

Torjuntatoimet on helpointa ja turvallisinta aloittaa heti keväällä kasvuston ollessa vielä matalaa. Torjunnan ensimmäinen vuosi on yleensä työläin ja kallein. Säännöllisesti ja pitkäjänteisesti tehdyt torjuntatoimet tehoavat parhaiten ja säästävät myös työtä ja rahaa.

Hyväksi havaittuja torjuntamenetelmiä ovat mekaanisten menetelmien ja torjunta-aineen (esim. RoundUp) käyttö yhdessä tai erikseen kohteen laadusta ja laajuudesta riippuen. Jättiputken torjunnassa käytetyt menetelmät ovat kitkenta, kaivaminen, kukintojen poistaminen, niitto, peittäminen ja torjunta-ainekäsittely. Kitkenta, kaivaminen ja peittäminen ovat ympäristöystävällisiä ja tehokkaita menetelmiä, vaikka vaativatkin enemmän työtä ja aikaa. Kukintojen poistaminen estää kasvin leviämistä ja siemenpankin muodostumista. Niitto vähentää kasvin kasvuvoimaa mutta ei hävitä sitä. Niitto soveltuukin parhaiten yhdistettynä peittämiseen tai torjunta-ainekäsittelyyn mutta ei ainoana torjuntamenetelmänä. Torjunta-

ainekäsittely on tehokas menetelmä mutta se ei sovellu herkille kohteille, esim. vesistöjen läheisyydessä ja pohjavesialueilla.

Jättiputkien torjunnassa on tärkeää muistaa aina käyttää suojarustusta (esim. sadepuku ja huppu pään suojaksi, saappaat, nesteenpitävät käsineet, hengitys- ja silmäsuojat) suojaamaan haitalliselta kasvinesteeltä. Kasvinesteelle altistunut ihoalue on heti pestävä vedellä ja saippualla ja suojattava sitten auringonvalolta viikon ajan.

Vieraskasvijätteen käsittelyssä tulee olla huolellinen. Leviämisriskin takia jättiputken kukintoja ja juurakoita ei saa laittaa kompostiin, puutarhajätteen keräykseen tai jättää luontoon. Ne tulee polttaa tai toimittaa jätesäkeissä sekajätekeräykseen poltettavaksi. Jättiputken lehdet ja varret voi kompostoida.

Kehotamme maanomistajia ryhtymään aktiivisiin toimiin jättiputkiesiintymien hävittämiseksi mailtaan. Jättiputken hävittäminen kokonaan ei onnistu viranomaistoimin, vaan siihen tarvitaan eri toimijoiden yhteistyötä ja etenkin yksityisten maanomistajien aktiivisuutta.

Ohessa on ohjeita jättiputken tunnistamiseen ja torjuntaan. Lisätietoa jättiputkesta ja sen torjunnasta sekä muista vieraslajeista löytyy valtakunnallisesta vieraslajiportaalista: www.vieraslajit.fi

Lisätietoja:

Riitta Ryömä

luonnonsuojeluasiantuntija

riitta.ryoma@ely-keskus.fi

puh. 0295 025 134

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna